

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ห้องสมุดสาขาโชติเวช

201021173

พงศ์ จันทวานิช

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 25

หนังสือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพได้จำหน่ายหมดลงและสำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะจัดพิมพ์ครั้งใหม่เป็นครั้งที่ 25 นับว่าเป็นหนังสือที่จำหน่ายได้จำนวนมากและเป็นเกียรติแก่ผู้เขียนอย่างยิ่ง

คุณภาพของการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยทั้งในระดับบัณฑิตศึกษาและการวิจัยโดยทั่วไปคือ การสามารถทำการศึกษาค้นคว้าชิ้นเล็กได้โดยไม่ต้องใช้ทุนรอนมากเกินไป แต่อาศัยความพิถีพิถันของผู้วิจัยในลักษณะที่เรียกว่าความเป็นช่างทางปัญญา (Intellectual craftsmanship) ดังที่นักสังคมวิทยา C Wright Mills ได้เขียนตั้งแต่ปี 1952 เป็นการทำงานแบบช่างฝีมือที่เริ่มตั้งแต่การวางรากฐานทางความคิดให้มั่นคงแล้วเริ่มกระบวนการต่อเติมทีละเล็กทีละน้อยให้เกิดการกลั่นความคิดออกมา ก่อรูปที่มีความงดงามในทางความคิดช่วยให้ผู้วิจัยได้ฝึกฝนทางปัญญาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์และเรียนรู้จากผู้คนจำนวนไม่มากในบริบททางวัฒนธรรม ฝึกที่จะไม่ตั้งธงคำตอบเอาไว้ก่อน แต่กลับต้องสร้างสมมติฐานชั่วคราวจำนวนมาก ใช้วิธีรับฟังแต่ก็สงสัยไปพร้อม ๆ กัน เพื่อดูความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นจากข้อมูลจนนำไปสู่การสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) ที่ยังมีความต้องการเสมอสำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงที่มีการ disruption ครั้งใหญ่จากโรคระบาดที่ส่งผลต่อชีวิตผู้คนทั้งในสังคมไทยและสังคมโลก

ผู้เขียนจึงหวังว่าหนังสือวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยตอบโจทย์ในการแสวงหาความรู้ในสภาวะการณ์ใหม่นี้ได้ด้วยเช่นกัน

สุภางค์ จันทวานิช

กันยายน 2563

คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1

หนังสือเรื่องวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงขึ้นนี้ มีอนุสนธิมาจากการรวมกลุ่มของนักวิจัยเชิงคุณภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ในราวปี พ.ศ. 2520 เพื่อที่จะสนับสนุนให้มีการวิจัยในลักษณะนี้ให้มากขึ้นในประเทศไทย และได้จัดให้มีการอบรมเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ ในระยะดังกล่าว ผู้เขียนได้มีบทบาทเป็นเลขานุการของกลุ่มนักวิจัยกลุ่มนี้ และเป็นผู้จัดการอบรมเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงได้สังเกตเห็นความจำเป็นในการที่จะจัดทำหนังสือเกี่ยวกับเทคนิควิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ครั้นต่อมา เมื่อผู้เขียนมาเป็นอาจารย์อยู่ในคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ก็ได้รับมอบหมายให้สอนวิชาว่าด้วยเรื่องการวิจัยเชิงคุณภาพ และวิชาในชื่ออื่น ๆ ที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำเอกสารคำสอนขึ้น ในที่สุดจึงได้ตัดสินใจเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น

ในการเรียบเรียงครั้งนี้ ผู้เขียนได้ตัดสินใจเลือกเทคนิควิธีที่ใช้กันมาก ในการวิจัยเชิงคุณภาพ และที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีเทคนิคเฉพาะบางอย่าง เช่น การศึกษาประวัติชีวิต การวิเคราะห์เนื้อหา ปรากฏอยู่ด้วย

การเรียบเรียงหนังสือนี้ ผู้เขียนได้รับความสนับสนุนจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงใคร่ขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ ที่นี้ ผู้เขียนหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อนึ่ง ผู้เขียนได้ประมวลบทความเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้เคยเขียนไว้ในอดีต และหนังสือหรือเอกสารเหล่านั้นไม่มีจำหน่ายอีกแล้วไว้ในภาคผนวกเพื่อให้ผู้สนใจ ติดตาม ได้มีโอกาสศึกษาด้วย

สุภาพค์ จันทวานิช

กรกฎาคม 2531

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ	1
- ความรู้ ปัญหา และการวิจัย	1
- ลักษณะของความเป็นจริงทางสังคม	7
- ลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ	12
- การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ	21
บทที่ 2 การเตรียมตัวทำงานภาคสนาม	25
- การเลือกสนาม	26
- การแนะนำตัว	32
- การสร้างความสัมพันธ์	34
- การเริ่มทำงาน	37
บทที่ 3 การสังเกต	44
- ประเภทของการสังเกต	46
- สิ่งที่ต้องสังเกต	50
- บทบาทของผู้สังเกต	55
- การจดบันทึกภาคสนาม	62
- การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	67
บทที่ 4 การสัมภาษณ์	74
- ประเภทของการสัมภาษณ์	75
- ขั้นตอนของการสัมภาษณ์	82

- เทคนิคการสัมภาษณ์	85
- การใช้แบบสัมภาษณ์และการตั้งคำถาม	93
- คำถามแบบปลายเปิดและแบบปลายปิด	95
บทที่ 5 การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการอื่น ๆ	104
- การใช้ข้อมูลเอกสาร	105
- การศึกษาประวัติชีวิต	113
- การใช้อุปกรณ์ช่วยรวบรวมข้อมูล	123
บทที่ 6 การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล	128
- การตรวจสอบข้อมูล	129
- การวิเคราะห์ข้อมูล	130
- การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร : การวิเคราะห์เนื้อหา	144
- คำแนะนำทั่วไปสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล	155
บทที่ 7 การเขียนรายงาน	161
บทที่ 8 ข้อควรระวังในการทำวิจัยเชิงคุณภาพ	174
- การฝึกฝน	175
- ความเที่ยงตรงของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ	176
- จรรยาบรรณของนักวิจัย	177
บรรณานุกรม	180
ภาคผนวก ก	186
ภาคผนวก ข	201

สามารถยืมและติดตามหนังสือใหม่ได้ที่ ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ Walai Autolib

<https://lib.rmutp.ac.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b00054432>

วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ / สุภาวดี จันทวานิช.

Author	สุภาวดี จันทวานิช
Published	กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2549
Edition	พิมพ์ครั้งที่ 14
Detail	233 หน้า : ภาพประกอบ ; 21 ซม
Subject	การวิจัย.(+) การวิจัยเชิงคุณภาพ.(+)
ISBN	9740317553
ประเภทแหล่งที่มา	 Book

"สำหรับเพื่อการศึกษาและอ้างอิงเท่านั้น"